

Okul Öncesinde Geçici Koruma Statüsündeki Çocuklar

Children under Temporary Protection Status in Preschool

 <https://doi.org/10.52105/temelegitim.17.2>

Alev ÜSTÜNDAĞ¹

 <https://orcid.org/0000-0001-5832-6810>

Fatma Betül ŞENOL²

 <https://orcid.org/0000-0002-4844-4968>

Geliş Tarihi/Received: 24/06/2022 Kabul Tarihi/Accepted: 14/09/2022 Yayın Tarihi/Published: 15/01/2023

Özet:

Çalışma, okul öncesi sınıflarındaki geçici koruma statüsündeki çocukların ve Türk çocuklarının etkileşim becerileri ile olumlu sosyal davranışlarının karşılaştırılması ve geçici koruma statüsündeki çocukların sosyometrik statülerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu okul öncesi eğitim almakta olan 60-72 aylık 50 çocuk oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Olumlu Sosyal Davranış Ölçeği, Çocuklarda Etkileşim Dereceleme Ölçeği ve Sosyometri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda geçici koruma statüsündeki çocukların gösterdikleri olumlu sosyal davranışların, etkileşim becerilerinin ve sosyal kabullerinin Türk çocuklara göre düşük olduğu belirlenmiştir. Geçici koruma statüsündeki çocukların olumlu sosyal davranışlarının, etkileşim becerilerinin ve sosyal kabullerinin artırılması için okul öncesi eğitimde Türk çocuklarla kaynaşmaları sağlanmalı ve müdahaleler planlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Etkileşim Becerileri, Geçici Koruma Statüsündeki Çocuklar, Okul Öncesi, Sosyal Beceriler, Sosyal Kabul

Abstract:

The study was conducted to compare the interaction skills and positive social behaviors of immigrant and Turkish children in preschool classes and to determine the sociometric status of immigrant children. Mixed method was used in the study. The study group of the research consists of 50 children of pre-school education. Prosocial Behavior Scale, Interaction Rating Scale of Children and Sociometry were used as data collection tools. As a result of the research, it was determined that the positive social behaviors, interaction skills and social acceptance of immigrant children are lower than Turkish children. In order to increase the positive social behavior, interaction skills and social acceptance of immigrant children, it should be ensured that they integrate with Turkish children in pre-school education and interventions should be planned.

Keywords: Interaction Skills, Under Temporary Protection Status, Preschool, Social Skills, Social Acceptance

Önerilen Atıf Bilgisi/To Cite This Article: Üstündağ, A., ve Şenol, F. B. (2023). Okul Öncesinde Geçici Koruma Statüsündeki Çocuklar, *Temel Eğitim Dergisi*, 18, 24-32.

Bu makale Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) lisansı ile lisanslanmıştır. Makalenin okuma, indirme, kopyalama, dağıtma ve yazdırma hakları herkes için kalıcı olarak serbest bırakılmıştır.

This article is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license and permanently free for everyone to read, download, copy, distribute and print.

1. Giriş

Göç, insanlık tarihi kadar eski bir durumdur. 2011 yılında Suriye'de başlayan iç çatışma nedeniyle Türkiye'ye gelen mülteci sayısında önemli bir artış olmuştur. Mülteci Derneği (2018) tarafından yayınlanan rapora göre 31 Mart 2021 tarihi itibarıyla Türkiye'de bulunan Suriyeli mülteci sayısı 3.665.946'dır. Suriyeli mültecilerin %47,4'ünü (1.737.502 kişi) çocuklar oluşturmaktadır. Çocuklar,

¹ alev.ustundag@sbu.edu.tr, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara, Türkiye

² fbetululu@aku.edu.tr, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, Türkiye

yaşanan göç durumundan en çok etkilenen grupta yer almaktadır (Kiremit, Akpınar ve Akcan, 2018). Geçici koruma statüsündeki çocukların dil sorunu yaşamaları, farklı bir kültüre uyum sağlamaya çalışmaları, akranları tarafından istenmemeleri, kendilerini rahat ifade edememeleri ve okumakta zorlanmaları gibi hem eğitimsel hem de kültürel sorunlarla başa çıkmak zorunda kalmaktadır (Harunoğulları, 2016; Selçuk, 2014),

Çocuklar, yaşamın devamını sağlamalarının yanı sıra hem aileleri hem de toplum için ulusal zenginlik değerleri olarak kabul edilmektedirler (Salmani-Barough, Sharifi-Neistanak, Kazemnejad ve Pashaeypoor, 2003). Bu nedenle çocukların büyüme ve gelişmelerinin desteklenmesi önemli olmakla birlikte fiziksel, psikolojik ve sosyal sağlıklarına da yeterince dikkat edilmelidir (Vahedi, Farrokhi ve Farajian, 2012). Dünya Sağlık Örgütü (1997), en genel haliyle sağlığı tam bir iyilik hali olarak tanımlamaktadır. Bu iyilik halinin sağlanması ve sürdürülebilmesi için yaşam becerileri yaklaşımını geliştirmiştir. Yaşam becerileri yaklaşımında üç gelişim alanında bulunan beceriler yer almaktadır: sosyal, bilişsel ve duygusal (başa çıkma). Yetişkinlerde olduğu gibi çocuklar da yaşamlarını sosyal becerileriyle yapılandırdıkları için bu becerilerini geliştirmeden yaşamlarını sürdürmeleri oldukça zordur. Sosyal beceriler, bireyin başkalarıyla uygun şekilde etkileşime girebilmesini sağlayan ve toplum tarafından kabul edilmeyen davranışların önlenmesi konusunda bireyi güçlendiren karmaşık beceriler ve davranışlar dizisi olarak tanımlanmaktadır (Aksoy ve Baran, 2010). Sosyal beceriler; kişiler arası etkileşimin başlatılması, sürdürülmesi ve sona erdirilmesinde etkili olan belirli, gelişimsel olarak uygun, sözlü ve sözlü olmayan davranışları kapsadığı için, temel olarak gözlem, modelleme, deneme ve geri bildirim alma gibi öğrenme süreçleriyle kazanılmaktadır (Cartledge ve Milbum, 1995).

Okul öncesi dönem, sosyal ve duygusal gelişim açısından oldukça önemli bir süreci kapsamaktadır (Moore, Cooper, Domitrovich, Morgan, Cleveland, Shah, Jacobson ve Greenberg, 2015). Okul öncesi dönemde çocukların etkileşim, uyum, eğitim ve yaşam kalitelerinin artması için sosyal beceriler kazandırılmaktadır (Birch ve Ladd, 1997). Okul öncesi dönemde çocuklar sosyal ve kişisel becerilerini geliştirir, problem çözme becerisi kazanır, eğitim anlamında gelişir, isteklerini ve duygularını ifade etmeyi öğrenirler (Hosokawa ve Katsura, 2017). Bu dönemde kazanılması beklenen sosyal becerilerdeki eksiklik ve yetersizlikler çocuklarda içselleştirme ve dışsallaştırma davranış bozukluklarına, düşük akademik performans, kişilerarası ilişkilerde olumsuz durumlara, eğitimsel ve bilişsel bozulmalara, sosyal izolasyona ve yaşamın sonraki dönemlerinde psikolojik sorunlara yol açabilir (Hosokawa ve Katsura, 2017; Karimi, Keikhavani ve Mohammadi, 2010; Ziv, 2013).

Çocukların sosyal becerileri çevresel ve kültürel faktörlerden etkilenmektedir (Sheikhzakaryaie, 2012). Farklı kültürlerde yetişmiş çocukların eğitim ortamında bir araya gelmeleri ve etkileşimleri, karşılıklı olarak birbirlerinden etkilenmelerine sebep olmaktadır. Erken çocukluk döneminde uygun fırsatlar sağlandığında çocuklar uygun sosyal becerileri ve davranışları kazanabilmektedir (Pellegrini ve Bohn, 2005). Öğretmenler, okul öncesi dönemde çocukların en çok iletişim kurduğu kişilerdir (Gülây-Ogelman ve Ersan, 2014). Sınıflar sosyal bir ortam olarak kabul edildiğinde, Geçici koruma statüsündeki çocuklar gibi sosyal uyum ve akranlarıyla sağlıklı etkileşim kurma ihtiyaçları olan çocukların öğretmen desteği ve yönlendirmesiyle olumlu yönde etkileneceği düşünülmektedir. Öğretmenlerin çocuklara yönelik tutumları ve öğretmenler tarafından desteklenen yeterlilikler, çocuklar üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Okulda kazanılan yetkinliklerden biri de sosyal becerilerdir. Bu nedenle farklı kültürel özelliklere sahip çocukların bir arada bulunduğu sınıflarda eğitim veren öğretmenlerin çocukların gelişimsel özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları ve sınıfta bu özelliklere uygun ve duyarlı bir yaklaşım sergilemeleri gerekmektedir (Allen ve Cowdery, 2005).

Problem davranışlar, yetersiz sosyal becerilerle yakından ilişkilidir. Yetersiz sosyal becerilere sahip çocuklar istediklerini elde etmek için istenmeyen davranışlara başvurabilirler. Bu gibi davranışlar özel durumları ve ihtiyaçları olan çocuklarda daha yaygın görülmektedir. Sosyal beceri eksikliği, akranları tarafından kabul edilmeme, sevilmeme, yetersiz akademik başarı ve sorunlu davranışlardan kaynaklanan akranlarla iletişim sorunları, düşük sosyal statü ve okula karşı isteksizlik ile sonuçlanabilmektedir (Yumuş ve Metin, 2015). Diğer bir deyişle sosyal beceriler, akademik başarı ve problem davranışlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Sucuoğlu ve Özokçu, 2005). Sosyal yeterlik eksikliği nedeniyle akranlarıyla daha az iletişim kuran çocuklar, etkileşim yeteneğinden yoksundur ve grup etkinliklerine katılmaya istekli değildir. Bu çocukların çeşitli davranış sorunları yaşamaları, sınıf ortamında izole olmaları ve yetersiz sosyal beceri göstermeleri gözlenen diğer davranışlar arasında yer almaktadır (Yükselen ve Yaban, 2013). Erken dönemde uygun müdahale çalışmalarının yapılmaması ve gerekli önlemlerin alınmaması ileride

okuldan kaçma, suç işleme, yalnızlık, madde kullanımı, alkolizm, boşanma, işsizlik gibi sorunlu davranışlar görülmesine sebep olabilir (Yükselsin ve Berrakçay, 2010). Bu nedenle farklı kültürlerde yetişen çocukların sosyal yetkinliklerinin ve etkileşim becerilerinin belirlenmesi, uygun sosyal davranışların kazandırılması ve gelişimsel desteğin sağlanması açısından önemlidir. Göç, insanlık tarihi kadar eski olup, çok uzun yıllara dayanan temelinde farklı sebepler bulunan bir kavramdır. Göç; gönüllü ve zorunlu olarak ikiye ayrılmaktadır. Zorunlu göç kavramı kendi içinde; sığınmacı, mülteci, insan ticareti mağdurları ve ülkesinde yerinden edilmiş insanlar olarak sınıflandırılmaktadır (Yonca, 2004). 2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş sonrasında ülkemize yapılan göç, mevcut mülteci sayısında katlanarak artışa sebep olmuştur. On yıldır yoğunlukla, daha öncesinde de az sayıda olmakla birlikte, iç içe yaşadığımız geçici koruma statüsündeki çocuklarla etkileşim halinde bulunmamız, sosyal anlamda karşılıklı olarak bir etkiye sebep olmaktadır (Kirişçi, 2014). Bu nedenlerle yapılan araştırmada okul öncesi sınıflarındaki geçici koruma statüsündeki çocuklar ve Türk çocuklarının etkileşim becerileri ile olumlu sosyal davranışlarının karşılaştırılması ve geçici koruma statüsündeki çocukların sosyometrik statülerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda bulunan soruların yanıtı aranmıştır:

1. Geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocuklarının kendiliğinden gösterdiği olumlu sosyal davranışlar arasında fark var mıdır?
2. Geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocuklarının öğretmen istediğinde gösterdikleri olumlu sosyal davranışlar ve etkileşim becerileri arasında fark var mıdır?
3. Geçici koruma statüsündeki çocukların Türk çocuklar tarafından sosyal kabul düzeyi hangi boyuttadır?

2. Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada hem nicel hem de nitel verilerin eşit derecede öneme sahip olması, verilerin birlikte değerlendirilip yorumlanması nedeniyle eş zamanlı karma yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemde nitel ve nicel veriler birlikte toplanmakta ve veriler birleştirilerek araştırma probleminde elde edilen sonuçlar birlikte yorumlanmaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2014).

Çocukların sosyometrik statülerinin belirlenmesi araştırmanın nitel verilerini, etkileşim becerileri ile olumlu sosyal davranışları ise araştırmanın nicel verilerini oluşturmaktadır. Nitel veriler çocuklar ile yapılan birebir görüşmeler yoluyla, nicel veriler ise öğretmenler ve araştırmacı tarafından doldurulan ölçekler yoluyla toplanmış ve elde edilen tüm veriler birlikte yorumlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’nin iç ege bölgesinde yer alan bir ilde 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar döneminde geçici koruma statüsündeki çocuklar ve Türk çocukların öğrenim gördüğü bir bağımsız anaokulunda öğrenim gören çocuklar oluşturmaktadır. Anaokulunda beş sınıfta öğrenim gören 60-72 aylık 50 çocuk çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çocukların 6’sı geçici koruma statüsünde, 44’ü Türk çocuklardır. Sınıfların dördünde birer, birinde iki geçici koruma statüsünde çocuk bulunmaktadır.

Çalışmanın uygulama sürecinde pandemi önlemleri kapsamında okullar tatil edilmiştir. Resmi okullar tatil edildiği için araştırma, eğitime devam eden bağımsız anaokulları kapsamında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın yapıldığı ilde belirtilen dönemde geçici koruma statüsündeki çocukların eğitime devam ettiği tek bir anaokulu bulunmaktadır. Bu nedenle çalışma grubunda yer alan geçici koruma statüsündeki ve Türk çocukların sayısının eşit olması mümkün olmamıştır. Ayrıca yine aynı nedenle örneklem seçimi yöntemine gidilmemiş, mevcut anaokulunda çalışma gerçekleştirilerek eğitim görmekte olan tüm geçici koruma statüsündeki çocuklar ve sınıf arkadaşları çalışmaya dâhil edilmiştir.

Türk çocukların %29,55’i kız, %70,45’i erkektir. %7,48’inin bir, %6,16’sının iki ve %1,32’sinin üç ve üzeri kardeşi vardır. %4,4’ünün sıfır hiç kardeşi yoktur. Annelerin %25,00’i ilkökul, %22,73’ü ortaokul, %29,55’i lise ve %22,73’ü üniversite; babaların %18,18’i ilkökul, %20,45’i ortaokul, %13,64’i lise ve %47,73’ü üniversite mezunudur. Annelerin %81,82’si ev hanımı, %2,27’si işçi, %13,64’ü memur ve

%2,27'si serbest çalışan; babaların %2,27'si işsiz, %52,27'si işçi, %15,91'i memur ve %29,55'i serbest çalışandır. Ailelerin gelir durumları incelendiğinde, %22,73'ünün kötü, %47,73'ünün orta ve %29,55'inin iyidir.

Geçici koruma statüsündeki çocukların %71,43'ü kız, %28,57'si erkektir. %33,33'ünün iki ve %66,67'sinin üç ve üzeri kardeşi vardır. Annelerin %33,33'ü ilkökul, %33,33'ü ortaokul ve %33,34'ü üniversite; babaların %66,67'si ilkökul, %33,33'ü ortaokul mezunudur. Annelerin tamamı ev hanımıdır. Babaların %66,67'si işsiz, %33,33'ü işçidir. Ailelerin gelir durumları incelendiğinde %16,67'sinin kötü, %83,33'ü ortadır. Geçici koruma statüsündeki çocukların tamamı Suriye'den göç etmiştir, anne ve babaları da Suriyelidir ve 3 yıldır ülkemizde yaşamaktadırlar.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Olumlu Sosyal Davranış Ölçeği, Çocuklarda Etkileşim Dereceleme Ölçeği ve Sosyometri kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Formda çocukların yaşları, cinsiyetleri, kardeş sayıları, anne-baba öğrenim durumları, meslekleri ve gelir durumları ile ilgili bilgi bulunmaktadır.

Olumlu Sosyal Davranış Ölçeği (OSD): Olumlu Sosyal Davranış Ölçeği Ianotti (1985) ve Wilby (2004) tarafından oluşturulmuş, Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçekte 19 madde bulunmaktadır. Ölçek yedili likert tipinde olup "Hiçbir zaman (1), Seyrek (2), Çok sık değil (3), Yarı yarıya (4), Sıkça (5), Çok sık (6) ve Her Zaman (7)" şeklinde puanlanmaktadır. Bu ölçekte öğretmen çocuğun yardımlaşma (5 madde), paylaşma (6 madde), teselli etme (6 madde) ve iş birliği yapma (2 madde) davranışlarının sıklığını değerlendirmektedir. Öğretmenler aynı olumlu davranışın düzeyini "kendiliğinden" ve "öğretmen istediğinde" ne sıklıkla yaptıklarını düşünerek iki kez değerlendirmektedir. Ölçeğin öğretmen istediğinde koşulundaki iç tutarlılık katsayıları yardım etme için .83, paylaşma için .81, teselli etme için .92 ve iş birliği için .75 olarak hesaplanmıştır (Yağmurlu ve Sanson, 2009).

Çocuklarda Etkileşim Dereceleme Ölçeği (ÇEDÖ): ÇEDÖ (Anme, Tanaka, Sugisawa, Matsumoto, Watanabe, Tomisaki, Tokutake, Miyazaki ve Edamoto, 2014) tarafından geliştirilmiş ve Şenol ve Metin (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. ÇEDÖ ile çocukların etkileşim becerileri gözlem yoluyla değerlendirilmektedir. Gözlemler serbest oyun zamanlarında, yapılandırılmamış grup etkinliklerinde uygulanmaktadır. Çocuklar tek tek gözlemlenmekte ve gözlem süresi en az beş en fazla etkinlik tamamlanana kadar sürmektedir. Çalışma kapsamında çocuklar tek tek serbest oyun zamanlarında, oyun zamanı süresi tamamlanana kadar yaklaşık 30-40 dakika sürmektedir. ÇEDÖ, "Davranış Değerlendirme (43 madde)" ve "İzlenim Değerlendirme (3 madde)" bölümlerinden oluşmaktadır. Davranış değerlendirme bölümü iş birliği (20 madde), öz denetim (10 madde) ve atılganlık (13 madde) alt boyutlarından oluşmaktadır. Gözlem sürecinde çocuklar belirtilen davranışı gösterdiyse "evet (1 puan)", göstermediyse "hayır (0 puan)" şeklinde kodlanmaktadır. Çocukların alt boyutlarından aldıkları yüksek puanlar sosyal etkileşim becerilerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. ÇEDÖ'nün iç tutarlılık katsayısı .87, gözlemciler arasındaki tutarlılık ise %90 olarak belirtilmiştir (Anme et al., 2014). Çalışmada ölçeğin sadece "Davranış Değerlendirme" bölümü kullanılmıştır.

Sosyometri Görüşme Formu: Form araştırmacılar tarafından, sosyometri tekniklerinden derecelendirmeye dayalı sosyometrik teknik ile oluşturulmuştur. Bu görüşme formu ile geçici koruma statüsündeki çocukların okul öncesi sınıflarındaki sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır (Gülây-Ogelman, 2014). Görüşme formunda çocukların akranlarını seçimiyle ilgili üç adet soru sorulmuştur. Sorular, çocukların sınıfta, parkta ve evde en çok oyun oynamak istedikleri üç arkadaşını sıralamalarını içermektedir.

Verilerin Toplanması

Veriler 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Türkiye'nin iç ege bölgesinde yer alan bir ildeki bir bağımsız anaokulundan toplanmıştır. Veriler çalışmaya katılmaya gönüllü ebeveynlerin çocuklarından ve öğretmenlerden toplanmıştır. Olumlu Sosyal Davranış Ölçeği öğretmenler tarafından her bir çocuk için ayrı ayrı doldurulmuştur. Çocuklarda Etkileşim Dereceleme Ölçeği araştırmacı tarafından serbest oyun zamanlarında yapılan gözlemlerle doldurulmuştur. Gözlemler her çocuk için yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Sosyometri soruları araştırmacı tarafından çocuklara yüz yüze sessiz bir ortamda sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizinde; sürekli veriler ortalama, standart sapma, ortanca, en büyük ve en küçük olarak sunulmuştur. Sürekli verilerin normal dağılıma uyumu Shapiro Wilks Testi ile kontrol edilmiştir. Verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Normal dağılmayan sürekli verilerin karşılaştırılmasında Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Nitel verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz sonucunda geçici koruma statüsündeki çocukların akranları tarafından 1., 2. ve 3. dereceden tercih edilme durumları frekans ve yüzdeleri hesaplanarak yorumlanmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yürütülmesi için öncelikle Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan etik kurul onayı alınmıştır (19.03.2021 tarihli 2021/129 nolu karar).

3. Bulgular

Çalışmanın amacı doğrultusunda bu bölümde sırasıyla, geçici koruma statüsündeki ve Türk çocuklarının Olumlu Sosyal Davranış Ölçeği ile Çocuklarda Etkileşim Dereceleme Ölçeğinden aldıkları puanları karşılaştıran tanımlayıcı analizlere ve geçici koruma statüsündeki çocukların akran kabulünün belirlenmesi için görüşme sorularının analizine yer verilmiştir:

Tablo 1: Geçici koruma statüsündeki Çocukların ve Türk Çocuklarının Olumlu Sosyal Davranışlarının ve Etkileşim Becerilerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Geçici Koruma Statüsündeki Çocuklar			Türk Çocuklar			U Testi		
	Mean	Median	Ss	Mean	Median	Ss.	u	p	
Kendiliğinden OSD	Yardımlaşma	4,10	3,30	1,81	4,08	4,00	1,57	121,0	0,742
	İş birliği	4,08	3,00	2,10	4,98	5,00	1,61	88,5	0,190
	Teselli etme	3,05	2,41	1,40	4,22	4,00	1,33	71,5	0,071
	Paylaşma	4,08	3,41	1,80	4,64	4,08	1,73	104,5	0,411
	Toplam	3,76	2,84	1,66	4,40	4,15	1,38	85,5	0,165
Öğretmen istediğinde OSD	Yardımlaşma	3,83	3,20	1,40	4,78	4,80	1,56	77,0	0,100
	İş birliği	3,66	3,25	1,69	5,65	6,00	1,32	48,0	0,011*
	Teselli etme	3,25	3,00	1,35	4,92	5,16	1,23	49,0	0,013*
	Paylaşma	4,08	3,33	1,72	5,32	5,58	1,36	66,5	0,050*
	Toplam	3,71	3,23	1,45	5,09	5,23	1,16	58,0	0,027*
ÇEDÖ	İş birliği	11,1	11,5	6,67	18,2	18,0	1,56	34,5	0,003*
	Özdenetim	6,00	6,00	1,09	9,02	9,00	0,76	1,00	0,000*
	Atılganlık	3,00	0,50	4,28	12,5	13,0	0,62	0,00	0,000*
	Toplam	20,1	18,0	9,92	39,7	40,0	1,93	0,00	0,000*

p<.05

Tablo 1 incelendiğinde, geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocukların kendiliğinden gösterdiği olumlu sosyal davranışlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çocukların kendiliğinden gösterdiği iş birliği, teselli etme, paylaşma ve ölçeğin toplamından aldıkları ortalama puanlar incelendiğinde Türk çocukların aldıkları puanların daha yüksek olduğu görülmektedir. Geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocukların öğretmen istediğinde gösterdikleri olumlu sosyal davranışlar ve etkileşim becerileri arasında Türk çocuklarının lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 2: Geçici koruma Statüsündeki Çocukların Türk Çocuklar Tarafından Sosyal Kabulü

	1. dereceden tercih edilme		2. dereceden tercih edilme		3. dereceden tercih edilme		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Serbest oyun zamanında en çok beraber oynamak istediği arkadaşlar	1	1,33	0	0	3	4,0	4	5,33
Parkta veya bahçede en çok beraber oynamak istediği arkadaşlar	1	1,33	0	0	1	1,33	2	2,66
Evine davet edip en çok beraber oynamak istediği arkadaşlar	2	2,66	0	0	1	1,33	3	4,0
Toplam	4	5,33	0	0	5	6,66	9	12

Tablo 2'de okul öncesi sınıflarındaki geçici koruma statüsündeki çocukların sosyometrik statülerinin analizi verilmiştir. Serbest oyun zamanında en çok beraber oynamak istediği arkadaşına yönelik sorulan sorular incelendiğinde, geçici koruma statüsündeki çocuklar birinci dereceden %1,33, üçüncü dereceden %4,0 tercih edilmiştir. Parkta veya bahçede en çok beraber oynamak istediği arkadaşına yönelik sorulan sorular incelendiğinde, geçici koruma statüsündeki çocuklar birinci dereceden %1,33, üçüncü dereceden %1,33 tercih edilmiştir. Evine davet edip en çok beraber oynamak istediği arkadaşına yönelik sorulan sorular incelendiğinde, geçici koruma statüsündeki çocuklar birinci dereceden %2,66, üçüncü dereceden %1,33 tercih edilmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Çalışma, okul öncesi sınıflarındaki geçici koruma statüsündeki ve Türk çocuklarının etkileşim becerileri ile olumlu sosyal davranışlarının karşılaştırılması ve geçici koruma statüsündeki çocukların sosyometrik statülerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Elde edilen bulgular geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocuklarının kendiliğinden gösterdiği olumlu sosyal davranışları arasında farklılık olmadığını göstermektedir. Çocukların kendiliğinden gösterdiği iş birliği, teselli etme, paylaşma ve olumlu sosyal davranışlar incelendiğinde ise, Türk çocuklarının aldıkları puanların daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu yaş grubu çocuklar açısından sosyal beceriler, sosyal hayatlarındaki yeterliliklerini destekleyen, öğretmenleri ve akranlarıyla olumlu ilişkiler geliştirmelerini sağlamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları çocukların sosyalleşebilmesi için akran ilişkileri yaşadığı ortam olması nedeniyle oldukça önemlidir. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklar duygularını düzenlemeyi, paylaşmayı ve empati kurmayı öğrenirler (Oktay, 2007). Geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocuklarının gösterdikleri olumlu sosyal davranışları arasında farklılık olmamasının önemli bir sonuç olduğu düşünülmektedir. Çünkü sosyal davranışları etkileyen pek çok faktör olmasına karşın özellikle aile ve çocuğun içinde yaşadığı çevre vurgulanmaktadır. Savaşı başlatmayan ancak en ölümcül etkilerini yaşayan çocuklar, bu göç sürecini birebir yaşamamış olsalar, ölmeseler ve yaralanmasalar bile ebeveynleri ve birlikte yaşadıkları kişiler süreci yaşamıştır. Yakınlarını, akrabalarını ve arkadaşlarını kaybetme, travmatik yolculuk deneyimleri, ailelerinden, ülkesinden ve çevrelerinden ayrılma, var olma mücadelesi gibi sorunlarla karşı karşıya kalmış ve bilmedikleri bir ülkede, konuşamadıkları bir dille yaşamlarını sürdürmeye çalışmışlardır. Farklı bir kültür, dil sorunu, istenmeme, bir topluluğa aidiyet duygusunu kaybetme, gecekonduya yaşama, güvenlik eksikliği, yetersiz beslenme, kötü hijyen, sağlık sorunları ve yoksulluk gibi olumsuz yaşam koşullarının çocukların psikososyal davranışları üzerinde etkilerinin olması beklenmektedir. Araştırma sonucuna göre Türk çocuklarının aldıkları puanların daha yüksek olmakla birlikte, çocukların aralarında farklılık bulunmamıştır.

Geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocukların öğretmen istediğinde gösterdikleri olumlu sosyal davranışlar ve etkileşim becerileri arasında Türk çocuklarının lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Anaokuluna devam eden geçici koruma statüsündeki çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında yapılan araştırmada öğretmenler, göç ettikleri ülkenin dilini ve kültürünü bilmeyen çocukların yaşadıkları konuşma ve iletişim sorunları nedeniyle uyum sağlayamama, kendini ifade edememe, yönergeleri tam anlayamama, çekingenlik ve yalnızlık gibi sosyal ve duygusal sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Atasoy Çiçek, 2017). Sheikhzakariae (2012) Tahran'daki öğretmenlerin bakış açısıyla okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerine yaptığı araştırma sonucu,

okul öncesi çocuklarının sosyal becerilerinin tüm sosyal beceriler ve toplam sosyal beceriler alt ölçeklerinde orta düzeyde olduğunu göstermiştir. Ayrıca geçici koruma statüsündeki çocukların okul öncesi kurumlarında ilk sosyalleşme deneyimlerini yaşadıkları öğretmenlerin bakış açısına göre sosyal becerilerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tan ve Camras, 2011). Öğretmenlerin çocuklar için rol model oldukları unutulmamalıdır. Bu nedenle sosyal becerileri daha yüksek öğretmenlerin çocukların uygun sosyal davranışlar geliştirmeleri açısından da etkili olacakları düşünülmektedir. İyi bir öğretmen-çocuk etkileşimine sahip olan öğretmenler, geçici koruma statüsündeki çocukların olumlu sosyal davranışlar göstermelerini desteklemekte, çocukları sosyal problemlere nasıl uyum sağlayacakları ve çözecekleri konusunda eğitmekte ve sosyal becerilerin gelişimini destekleyebilecek sosyal ve bilişsel becerileri öğretmektedirler (O'Connor, Dearing ve Collins, 2011; Zhang ve Nurmi, 2012). Mevcut çalışma sonuçlarına göre geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocuklarının kendiliğinden gösterdiği olumlu sosyal davranışları arasında farklılık bulunmamaktadır. Çocukların, çocuklar ile iletişim kurması ve anlaşması kendiliğinden gerçekleşebilmektedir. Yetişkinle iletişim için özellikle travma geçmişine sahip olan çocukların çaba göstermeleri gerekebilmektedir. Geçici koruma statüsündeki çocuklar öğretmenleri otorite olarak görmeleri ve yetişkin oldukları için çekinmeleri gibi durumlar söz konusu olabilir. Bu nedenle öğretmenlerin geçici koruma statüsündeki çocuklara olumlu yaklaşımlarının, öğretmen istediğinde gösterdikleri olumlu sosyal davranışlar ve etkileşim becerileri düzeylerinde artışa sebep olduğu düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada geçici koruma statüsündeki çocukların Türk çocuklar tarafından sosyal kabul düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir. Düşük puan ortalamaları geçici koruma statüsündeki çocukların akranları tarafından daha az seçildiğini ve/veya tercih edildiğini göstermektedir. Geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocuklarının kendiliğinden gösterdiği olumlu sosyal davranışları arasında farklılık olmasa da geçici koruma statüsündeki çocukların akranları tarafından tercih edilmemesi, dışlanma olarak değerlendirilebilir. Okul öncesi dönemde geçici koruma statüsünde ve geçici koruma statüsünde olmayan çocukların akran ilişkilerini karşılaştırmak amacıyla yapılan bir çalışmada, benzer şekilde geçici koruma statüsünde ve geçici koruma statüsünde olmayan çocuklar arasında önemli bir fark olmamasına rağmen geçici koruma statüsündeki çocukların akranları tarafından dışlanma oranının yüksek olduğunu belirlenmiştir (Çiçekoğlu, Durualp ve Kadan, 2019). Geçici koruma statüsündeki çocukların akranları tarafından tercih edilmemesinin sebepleri arasında kültür farklılıkları, uygun sosyal davranışları bilmeme, iletişim-dil yetersizliği, akranlarıyla yeterince vakit geçirememesi, utangaçlık ve çekingenlik gibi durumlar olabilmektedir (Gülay, 2009; 2011; McCabe ve Marshall, 2006). Çocukların olumlu sosyal davranışlar geliştirebilmeleri için akranları tarafından kabulleri önemli bir durumdur. Burada çocukların kaynaşabileceği etkinlikler, ortamlar ve fırsatlar yaratılması konusunda öğretmenlere çeşitli sorumluluklar düşmektedir. Geçici koruma statüsündeki çocukların ülkemizin geleceği olduğu, burada yaşayıp birer yetişkin olacakları ve çeşitli meslek sahibi olarak vatana hizmet edecekleri unutulmamalıdır. Geçici koruma statüsündeki çocuklar okul öncesi eğitim kurumuna devam ediyor olsalar dahi sosyal anlamda kendilerini yeterince ifade edemiyor olabilirler ve bu durum da akran kabullerini etkileyebilir. Burada önemli olan geçici koruma statüsündeki çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına devam ettikleri sürece hem öğretmenleri hem de akranları tarafından olumlu sosyal davranışlarını destekleyen geri bildirimler almaları ve uygun davranışlarının desteklenmesine yönelik müdahalelerin bulunmasıdır. Çünkü ancak o zaman geçici koruma statüsündeki çocukların sosyal beceri ve sosyal kabul düzeylerinde artış mümkün olabilecektir.

Araştırma sonucunda geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocuklarının kendiliğinden gösterdiği olumlu sosyal davranışları arasında farklılık olmadığı belirlenmiştir. Çocukların kendiliğinden gösterdiği iş birliği, teselli etme, paylaşma ve olumlu sosyal davranışlar incelendiğinde ise, Türk çocuklarının aldıkları puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Geçici koruma statüsündeki çocuklar ile Türk çocukların öğretmen istediğinde gösterdikleri olumlu sosyal davranışlar ve etkileşim becerileri arasında Türk çocuklarının lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Geçici koruma statüsündeki çocukların Türk çocuklar tarafından sosyal kabul düzeyinin ise düşük olduğu belirlenmiştir.

Geçici koruma statüsündeki çocukların okul öncesi eğitime dahil edilmesinin yaşadıkları ülkeye uyum sağlamalarına, akranları ile kaynaşmalarına ve sosyal becerilerinin gelişimine olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Mevcut çalışmanın sonuçları alanyazından elde edilen sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde, geçici koruma statüsündeki çocukların olumlu sosyal davranışlarının, etkileşim becerilerinin ve sosyal kabul düzeylerinin geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

5. Öneriler

Çalışma grubu bir bağımsız anaokulunda öğrenim gören 60-72 aylık toplam 50 geçici koruma statüsündeki ve Türk çocuklar ile sınırlıdır. Yaşanan pandemi süreci nedeniyle okullar kapalı olduğu için ulaşılabilen çocuk sayısı araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. İlerleyen araştırmalarda daha fazla çocuğa ulaşılarak elde edilen veriler çeşitlendirilebilir. Araştırmada nitel veri toplama aracı olarak sadece sosyometri kullanılmıştır. Çocukların sosyal kabullerini ölçen farklı veri toplama araçları kullanılabilir. Çalışma betimsel bir niteliktedir. Deneysel çalışma kapsamında, müdahale programları geliştirilerek geçici koruma statüsündeki ve Türk çocukların gelişimleri desteklenebilir. Örneğin, geçici koruma statüsündeki çocukların sosyal becerilerinin gelişiminin desteklenmesi ve akran ilişkilerinin güçlendirilebilmesi için sosyal beceri programları düzenlenerek tüm çocuklara sosyal-duygusal farkındalık kazandırılması önerilebilir. Geçici koruma statüsündeki çocukların ailelerine eğitim programları düzenlenerek çocukların gelişimlerinin ev ortamında da desteklenmesi sağlanabilir.

6. Kaynakça

- Allen, K. E. & Cowdery, G. E. (2005). *The exceptional child: Inclusion in early childhood education*. Thomson Delmar Learning.
- Anme, T., Tanaka, E., Sugisawa, Y., Matsumoto, M., Watanabe, T., Tomisaki, E., Tokutake, K., Miyazaki, K. & Edamoto, S. (2014). Validating the effects of inclusive childcare with the interaction rating scale. *Education*, 4(2), 35-40. doi: 10.5923/j.edu.20140402.04
- Birch, S. H. & Ladd, G. W. (1997). The teacher-child relationship and children's early school adjustment. *Journal of School Psychology*, 35(1), 61-79.
- Cartledge, G. & Milburn, J. F. (1995). *Teaching social skills to children and youth: Innovative approaches*. Allyn & Bacon.
- Çiçek, Ş. A. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Türkçe bilmeyen 3-6 yaş çocuklarının karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kıbrıs.
- Çiçekoğlu, P., Durualp, E. & Kadan, G. (2019). Investigation of peer relations of preschool refugee and non-refugee children. *Archives of Psychiatric Nursing*, 33(4), 319-324.
- Dünya Sağlık Örgütü. (1997). *Life skills education in schools*. WHO Programme on Mental Health. http://www.asksources.info/pdf/31181_Life_Skills_ed_1994.pdf
- Gülay, H. (2011). 5-6 yaş grubu çocuklarda okula uyum ve akran ilişkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 1-10.
- Gülay, H. (2008). 5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gülay Ogelman, H. (2014). *Sosyometrik teknikler*. Önder A. (Edt.), *Okul öncesi dönemde çocuğu tanıma teknikleri* içinde. Pegem Yayınları.
- Gülay-Ogelman, H. & Ersan, C. (2014). The effect classroom management strategies for preschool teachers has on peer relationships in children. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 3(2), 63-84. doi: 10.14686/BUFAD.201428172
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi*, 3(1), 29-63.
- Hosokawa, R. & Katsura, T. (2017). Marital relationship, parenting practices, and social skills development in preschool children. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 11(1), 1-8.
- Huaqing Qi, C. & Kaiser, A. P. (2003). Behavior problems of preschool children from low-income families: Review of the literature. *Topics in Early Childhood Special Education*, 23(4), 188-216.
- Karimi, M., Keikhavani, S. & Mohammadi, M. (2010). Efficacy of social skills training on behavior disorders among elementary school children. *Sid*, 1-18.
- Kiremit, R. F., Akpınar, Ü. & Akcan, A. T. (2018). Suriyeli öğrencilerin okula uyumları hakkında öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 2139-2149.
- Kirişçi, K. (2014). Misafirliğin ötesine geçerken: Türkiye'nin Suriyeli mülteciler sınavı. İngilizceden Çev. Sema Karaca, Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK). <http://www.brookings.edu/~media/research/files/reports/2014/05/12-turkey-syrian-refugees-kirisci/syrian-refugees-and-turkeys-challenges-kirisci-turkish.pdf>
- McCabe, P. C. & Marshall, D. J. (2006). Measuring the social competence of preschool children with specific language impairment: Correspondence among informatratings and behavioral observations. *Topics in Early Childhood Special Education*, 26(4), 234-246. doi: 10.1177/02711214060260040401.
- Moore, J. E., Cooper, B. R., Domitrovich, C. E., Morgan, N. R., Cleveland, M. J., Shah, H., Jacobson, L. & Greenberg, M. T. (2015). The effects of exposure to an enhanced preschool program on the social-emotional functioning of at-risk children. *Early Childhood Research Quarterly*, 32, 127-138.
- Mülteci Derneği. (2018). Türkiye'deki Suriyeli sayısı Mart 2021. <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki>

suriyelisayisi/#:~:text=31%20Mart%202021%20tarihi%20itibar%C4%B1yla%20ge%C3%A7ici%20bar%C4%B1nma%20merkezlerinde%20kalan%20Suriyelilerin,%20C5%27%20kamplarda%20ya%C5%9F%C4%B1yor

- O'Connor, E. E., Dearing, E. & Collins, B. A. (2011). Teacher-child relationship and behavior problem trajectories in elementary school. *American Educational Research Journal*, 48(1), 120-162.
- Oktaş, A. (2007). Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem. Epsilon Yayınları.
- Pellegrini, A. D. & Bohn, C. M. (2005). The role of recess in children's cognitive performance and school adjustment. *Educational researcher*, 34(1), 13-19.
- Salmani-Barough, N., Sharifi-Neiestanak, N. D., Kazemnejad, A. & Pashaeypoor, S. (2003). Self-concept and influential factors on it in the street children aged 6-12 years. *Hayat*, 9(2), 6-13.
- Selçuk, B. (2014). Göçün eğitime ve eğitim kurumlarına yansımaları: Mersin il merkezi örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Toros Üniversitesi, Mersin.
- Sheikhzakaryaie, N. (2012). Gender differences in social skills of Iranian preschool children. *Archie Science*, 65, 382-391.
- Sucuoğlu, B. & Ozokçu, O. (2005). Evaluation of social skills of mainstreaming students. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 6(1), 41-57.
- Şenol, F. B. & Metin, E. N. (2018). Çocuklar için etkileşim dereceleme ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(51), 81-106.
- Tan, T. X. & Camras, L. A. (2011). Social skills of adopted chinese girls at home and in school: Parent and teacher ratings. *Children and Youth Services Review*, 33(10), 1813-1821.
- Vahedi, S., Farrokhi, F. & Farajian, F. (2012). Social competence and behavior problems in preschool children. *Iranian Journal of Psychiatry*, 7(3), 126-134.
- Yağmurlu, B. & Sanson, A. (2009). Parenting and temperament as predictors of prosocial behaviour in Australian and Turkish Australian children. *Australian Journal of Psychology*, 61(2), 77-88. doi: 10.1080/00049530802001338
- Yonca, A. V. (2014), Türkiye'deki Suriyeli mülteciler. Servet Karaca ve Uğur Doğan, Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalışmayı Sonuç Raporu, Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi.
- Yumuş, M. & Metin N. (2015). Causes of behavior problems in inclusion classes and managing strategies. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 474-482.
- Yükselen, A. & Yaban, H. (2013). Social competence of integrated children with mild intellectual disability. *Hacettepe University Journal of Education*, 28(3), 457-471.
- Yükselsin, I. Y. & Berrakçay, O. (2010). The impacts of 'interactive rhythmic repetition exercise' as a model of musical therapy on reduction the problem behaviors of children with autistic spectrum disorders. *The Journal of International Social Research*, 3(10), 661-673.
- Zhang, X. & Nurmi, J. E. (2012). Teacher-child relationships and social competence: A two-year longitudinal study of chinese preschoolers. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 33(3), 125-135
- Ziv, Y. (2013). Social information processing patterns, social skills, and school readiness in preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 114(2), 306-320.